

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ЗАХАРЧЕНКО М. О.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Науковий керівник: д.фіз.вих., професор КРУЦЕВИЧ Т. Ю.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. Подано аналіз спеціальної науково-методичної літератури про гендерні особливості фізичного виховання учнівської молоді. Розглянуто особливості фізичного виховання юнаків та дівчат.

Ключові слова: фізичне виховання, гендерні особливості, учнівська молодь.

Вступ. Метою фізичної культури особистості є усебічний та різнобічний розвиток фізичних і духовних здібностей людини, саморегуляція людини у розвитку своїх духовних і фізичних здібностей за допомогою фізкультурної діяльності, освоєння інших цінностей фізичної культури (В. К. Бальсевич, Л. І. Лубишева, 2003).

Підґрунтям проблем гендеру у фізичному вихованні можна вважати роботи вітчизняних авторів [Т. Ю. Круцевич, Г. В. Безверхня, О.Ю.Марченко та ін.]. Впровадження гендерного підходу у фізичному вихованні учнівської молоді слід розуміти як розширення життєвого простору для розвитку індивідуальних здібностей і задатків кожної дитини, що допоможе сформувати певну стратегію залучення учнівської молоді до систематичних занять фізичною культурою та виховання в них позитивного ставлення до рухової активності.

Мета дослідження – визначити гендерні особливості фізичного виховання учнівської молоді на основі аналізу літературних джерел.

Завдання дослідження - на основі аналізу літературних джерел проаналізувати гендерні особливості фізичного виховання учнівської молоді

Матеріал і методи дослідження. теоретичні – аналіз, синтез та узагальнення наукової літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. Гуманістичні установки В.Сухомлинського щодо гендерного виховання підлітків і юнацтва, формування дитячих уявлень про мужність, жіночність, побудову педагогічного процесу на засадах рівності, подолання педагогами гендерних стереотипів і тепер є найактуальнішими у формуванні гендерної культури особистості. Вони знайшли своє продовження у наукових доробках психологів і педагогів І. Бежа, М. Боришевського, О. Бондарчук, В. Васютинського, Т. Говорун, С. Максименка, В. Москаленко, Л.Карамушки, В. Татенка, Т. Титаренко, Н. Чепелевої, І. Лебединської, О.Кізь, Н. Городнової, Ю. Приходько, В. Кравця, О. Савченко, О.Сухомлинської, М. Вашуленка, В. Олійника,

Л. Даниленко, Т. Дороніної, О. Луценко, С. Юдіної та ін.

При виявленні психоціальних та соціокультурних ролей чоловіків і жінок вчені вживають термін «гендер» і «гендерні відмінності». На думку зарубіжних вчених (Ш. Берн, 2009, Є. П. Ільїн, 2009) питання про використання термінів «гендер» і «стать» ще не знайшло свого вирішення.

Теорія статевого виховання на сучасному етапі фактично розділилася між двома аспектами статі: біологічним (згідно з репродуктивним призначенням) та соціокультурним (згідно з роллю в суспільстві та сім'ї), що зумовило використання і появу термінів “сексуальне”, “морально-статеве”, “статеворольове”, “гендерне” виховання.

Виявлено, що особливості гендерної та статевої психології приваблювали багатьох дослідників психології особистості [М. Мід, А. Толстих, Є. Ільїн, Т. Журженко]. На думку науковців [П. Горностай, Т. Гурлева, І. Кон], для нормальної соціалізації особистості важливе значення мають статеві та гендерні ролі. Ці ролі тісно пов'язані з усвідомленням себе представником певної статі і з нормативами поведінки, характерної для представників цієї статі. Сучасні психологи в дослідженнях все частіше виокремлюють психологічні відмінності дівчат та хлопців. Вони точніше обґрунтовують, яким чином відбувається входження дитини певної статі в життя суспільства, становлення соціальних зв'язків, засвоєння загальних способів практичної діяльності, розвиток свідомості, систем соціальної орієнтації [Л. Булатова, І. Іванова)].

С. Вихор вважає гендерний підхід в освіті складовою особистісно зорієнтованого навчально-виховного процесу. На думку науковця, це механізм досягнення гендерної рівності та утвердження рівних можливостей для самореалізації кожної особистості. Такий підхід передбачає: відсутність орієнтації на особливе призначення чоловіка чи жінки; заохочення видів діяльності, що відповідають інтересам особистості; пом'якшення гендерних стереотипів, врахування соціально-статевих відмінностей.

У своїх працях щодо гендерних особливостей самоопису фізичного розвитку школярів Т. Ю. Круцевич, О. Ю. Марченко стверджують, що для розвитку індивідуальних здібностей і задатків юнаків та дівчат, подоланню статево-рольових стереотипів необхідно знання про статеві та гендерні особливості розвитку школярів. Також про їх вплив на самооцінку та на формування фізичних якостей. У своєму дослідженні науковці порівняли показники самоопису фізичного розвитку у хлопців, які займаються та не займаються спортивною діяльністю, отримали результати, що за всіма показниками самооцінка фізичного розвитку вище у спортсменів.

В. Бальсевич звертає увагу на те, що фізична культура як явище громадського життя є важливим чинником різнобічного й гармонійного розвитку особистості. Фізична культура, яка виявляється в різних формах занять фізичними вправами, дозволяє реалізувати не тільки природну потребу в русі та у фізичній активності, але, крім того, дає змогу цілеспрямовано вдосконалювати біологічну систему життєдіяльності організму через розвиток фізичних властивостей, задовольнити такі соціально значущі потреби, як прагнення до пізнання, спілкування, до найбільш

повного самовираження, розвитку естетичних уявлень, переживання позитивних емоцій.

Дані О. В. Фащук свідчать про те, що в сучасних умовах існує усталена думка щодо розподілу видів спорту на “чоловічі” та “жіночі” серед підлітків. В свою чергу, знання гендерних особливостей у ставленні дітей до тих чи інших видів спорту на уроках фізичної культури допоможуть залучити більше учнівської молоді до рухової активності як в урочний, так і в позаурочний час.

О. О. Біліченко стверджує, що відповідна організація занять фізичними вправами може сприяти формуванню інтересу до цих занять, мотивації до ЗСЖ, а також формуванню змістовних орієнтацій, здатності до самоврядування і реалізації своїх ціннісних орієнтирів в різних життєвих сферах. При проведенні занять з дівчатами, більш ефективними є методи заохочення і вербальна оцінка їх досягнень на занятті, найбільш ефективним стимулом до систематичних занять фізичними вправами у юнаків - контроль і облік приросту їх досягнень в рухових тестах.

Знання гендерних особливостей фізичного виховання підлітків дасть можливість враховувати на уроках фізичної культури специфіку життєвих інтересів та психологічних відмінностей дівчат і хлопців. В результаті анкетування вчителів фізичної культури було визначено, що 50 % жінок та 60 % чоловіків не мають достатніх знань про термін “гендер”. Більша частина вчителів (75 % жінок та 68 % чоловіків) вважає, що доцільним є впровадження спеціального курсу з гендерної освіти у професійній підготовці та перепідготовці вчителів фізичної культури [О. В. Фащук].

Висновки. Виходячи з аналізу досить обмеженої кількості публікацій щодо гендерного підходу у фізичному вихованні дітей, підлітків та молоді, які в основному стосуються урахування біологічної статі, ми не знайшли відомостей про вікові особливості формування ознак психологічної статі (маскулінність, фемінність, андрогінність) у студентської молоді, не виявлено взаємозв'язок між цими ознаками і мотивацією діяльності, ціннісними орієнтаціями у сфері фізичної культури і спорту, фізичною підготовленістю і здоров'ям, як впливають соціальні умови на формування гендерних стереотипів поведінки юнаків і дівчат, що і обумовлює актуальність нашого дослідження.

Перспективи подальших досліджень є поглиблене вивчення гендерних особливостей фізичного виховання учнівської молоді.

Список використаної літератури:

1. *Биличенко Е. А. Гендерные аспекты личностно-мотивационной сферы студентов к занятиям физическим воспитанием и спортом / Е. А. Биличенко // Физическое воспитание студентов. – 2013. – № 6. – С. 8–14.*
2. *Ворожбитова А. Л. О гендерном подходе в области физической культуры / А. Л. Ворожбитова // Молодая спортивная наука Беларуси: материалы Международной научно-практической конференции (Минск, 8-10 апреля 2014 г.) : в 3 ч. / ред. Т. Д. Полякова ; МСТРБ, Белорусский ГУФК. – Минск, 2014. – Ч. 2. – С. 73–75.*

3. Євстігнєєва І. В. Гендерне виховання учнів на уроках фізичної культури / І. В. Євстігнєєва // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : збірник наукових праць / ред. С. С. Єрмаков; ХДАДМ (ХХІІІ). – Харків, 2007. – № 5. – С. 12–14
4. Ильин Е. П. Пол и гендер / Ильин Е. П. – СПб.: Питер, 2010. – 688 с.
5. Круцевич Т. Ю. Отношение юношей и девушек к занятиям по физическому воспитанию в вузе / Т. Ю. Круцевич, Е. А. Биличенко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2012. – № 1. – С. 114–119.
6. Марченко О.Ю. Гендерні відмінності ставлення школярів до фізкультурно-спортивної діяльності // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 10 – С. 41-45.
7. Фащук О. В. Гендерні особливості фізичного виховання підлітків : дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту : 24.00.02 / О. В. Фащук. – Івано-Франківськ, 2011. – 248 с.